

Fossibili

284

Lei NATORELL

25-4

Meta IX, C. 1.

lect 1 pp 1-2
lect 2 3-4

Meta IX C 3
Mp 5
C 4 p 6

Meta IX

C. I lect. 1

C 2 lect 2

C 3 lect 3

C 4

l. 9

pp 1-2

3-4

pp 5

p 6-7-8

pp 9-10

10 pp.

Meta IX, l. 2 - 3 pp.

l. 7, lect. 3 - 3 pp.

Thomas albanus: "quia per hoc quod est albanus, non intelligitur res aliqua, ut eis videbatur, sed quantum subiecti transmutatio." Thus they believed they could avoid expressing determinate multiplicity. St. Thomas explains this further in de Ver. viii, 14, c.

Then we pointed out the proportion between "reason" and "becoming": contraries simultaneously present. But, in re, only tentatively, i.e. so long as there is becoming. The reason for this proportion: actus perfecti and actus imperfecti.

There has always been a tendency to consider being and the one as a supreme genus, and to identify the one with the principle of number. Now the generic is said in no sense. This error is not so gross as to contain in truth whatsoever. It is not true that all things are one in notion. (lect. 3). But before pressing this point and utterly rejecting even a plausible formulation of this error, we must realize a distinction to be made between the copulative one and many and the real. The divine essence, wholly indistinct from its existence, numerically one, is the single means in which God knows all. As soon as the means of knowing are divided, distinct, we are faced with imperfection. We, characteristically, are at the lower limit of intellectuality. Still, by introducing 'becoming' and 'infinity' into the objects (especially in totalum), we tend towards ~~ad~~ knowledge of distinct natures by a single means of knowing. Two possible interpretations: we try to reduce all to something one in notion: the monism of the ancient Greeks; or, this tendency, recognized as being no more than a tendency which, if its term were achieved, would result in contradiction, is no more than an epistemic means to make our mind approach a mode of knowing which is ~~ad~~ naturally superior to the one that is adequate to its nature.

This tendency, ~~where~~^{the} implications are usually misunderstood,
appears throughout the history of philosophy.

Thales

Heraclitus

Parmenides

Plato ^{Anaxagoras}

Neoplatonists (Note Proclus de causis, Dionysius de div. Nom.)

Boetius

Giordano Bruno } intuition

Leibniz

Hegel

Fichte

Schopenhauer

Bergson

Cassirer

Merleau-Ponty

Weyl

Most of them are so-called "dynamic" philosophies which, according
to Bergson's expression, consider things in a state of process: "La
mathématique moderne est précisément un effort pour substituer
au tout fait ce qui se fait, pour suivre la pénétration des paramètres..."
La pensée et le mouvement, Paris, Alcan, 1934, p. 241-243.

Lect. 1

Iste liber de ente secundum qd dividitur per potentiam et actum, secundum qd consequuntur eius communem.

Tamen ordo conven. & potentia et actus in mobilibus, ubi potentia maxime proprie.

Primo determinat de potentia (deinde, lect. 5, de actu).

1° de potentia secundum se. (lect. 1) [Secundo per comparationem ad ea in quibus est].

(a) de potentia. [b) de impotentia, 1784].

1773..

(c) quot modis dicitur potentia. [(β) Manif. quidam veritatem & promissis circa pot. 1781]

Potentia et posse dic. multipliciter (ut in V^o, l. 14):

(1) Qnt ad quosdam modos est multiplicitas acquisitionis.

Ea scil. quae dicuntur possibilis vel potentia, non propter aliquod principium quod in seipsis habent.

- Sicut in geometricis, propter similitudinem quantum, ut ternarius dicitur posse in novenarium quod est quadratum ejus.
- Similiter in logicis, possibilis et impossibilis, non propter aliquam potentiam, sed eo qd aliquo modo sunt aut non sunt. Ut possibilis quorum opposita contingit esse vera, et impossibilis quorum opposita non: Quae diversitas est propter habitudinem praedicati ad subiectum, quod quandoque est repugnans quandoque non.

(2) Ista multiplicitas in dictione quantum ad quosdam modos est analogica, scil. possibilis et impossibilis quae ita dicuntur eo quod habent aliquod principium in seipsis. Reducuntur ad unam speciem, "quia quaelibet earum est principium quoddam, et omnes potentiae sic dictae reducuntur ad aliquod principium ex quo omnes aliae dicuntur. Et hoc est principium activum, quod est principium transmutativum in alio in quantum est aliud." 1776. Hi ratio.

(2)

Nam potentia passiva ad activam reducitur,
quia passio ab agente causatur.

Alio modo dicitur potentia quidam habitus
impossibilitatis, id est dispositio quaedam ex
qua aliquid habet quod non possit pati
corruptionem ab alio 'inquantum est aliud'.

In quibus omnibus potentia dicitur ratione
activae.

(B) Potentia faciendi et patiendi est quodammodo una
et tamen non.

(1) Una, et consideretur ordo unius ad aliam: et hoc
modo activae est idem cum activa: "ex eo enim
quod aliquid habet potentiam activam, habet
potentiam ut patiatur aliud ab ipso.

(2) Si considerentur secundum subiectum ^{in quibus sunt,} et
alia et alia: passiva est in patiente, et
huiusmodi est materia, ut combustibile,
et cera. Activa vero est in agente, ut ars
in aedificante.

Et sic nihil patitur a seipso, inquantum aliquid
est aptum natum agere vel pati, nisi per
accidens, ut medicus seipsum sanans: ideo
non patitur aliquid a seipso, quia per se
loquendo, alicui uni et eidem inest
utrum dictorum principiorum et non aliud.

(C) de impotentia. (1784)

Quot modis dicitur potentia, tot modis impotentia,
quia contraria potentiae; item tot modis dicitur
impossibile, quod dicitur secundum huiusmodi
impotentiam, ut privatio praedictae potentiae.

[Sed est aliquod impossibile, quod significat aliquem
modum falsitatis, et hoc non dicitur secundum
aliquam impotentiam sicut nec possibile secundum
aliquam potentiam.] 1784

Lect. 2: de potentia per comparationem ad ea quae sunt in re.

2° Mondit differentiam potentiarum ad invicem secundum diversitatem eorum in quibus sunt. [In 3° l. quomodo pot. et actus sint simul vel non.]

(a) diff. poten² sec. ea in quibus sunt:

Potentiae sunt principia quaedam agendi et patiendi: sed horum principiorum quaedam sunt in inanimatis et quaedam in animatis.
Et differunt principia quae sunt in anima.

Sed animae plures sunt:

- quarum multae non multum differunt in agendo et patiendi a rebus inanimatis, quae instinctu naturae operantur; ut pars animae nutritiva et sensitiva, quae impulsu naturae operantur.

- Sola autem pars animae rationalis est domina sui actus: in quo differt a rebus inanimatis, i.e. specieliter.

Hinc potentiarum animae, aliae sunt irrationales, aliae cum ratione. Haec exemplificat:

- ars fabrilis et ars aedificativa, quae in mat. extr. tran.
- omnes scientiae, quae non habent operationem in extr. materia transcurrentem, ut morales et logicae, quae tamen sunt artes, et potentiae quaedam.

Haec omnia sunt principia permutationis in aliud in quantum aliud est: quod est definitio potentiae activae.

(b) Assignat differentiam inter praedictas potentias.

- Potentiae rationales eadem se habent ad contraria. ut ars medica ad infirmitatem et sanitatem faciendam.
- Potentiae irrationales non se habent ad opposita, sed omnes ad una tantum, per se loquendo. (Ex. q. 102. b. 1. per accidens).

(c) Ratio praedictae differentiae: Scientia, quae est pot. rationalis, est quaedam ratio rei scire in anima. Eadem autem ratio semper manifestat et eam oppositum privatum.

licet haec similiter: prius rem existentem, per posterius
eius privationem. (cf. VII, 6, 1405). Per rationem
visus per se ipsa visiva potentia, ex consequenti
caecitas. Unde nec. quod eadem sit scientia
contrariorum: unum oppositum secundum se,
alterius sec. accidens.

Et hoc verum tam de sola privatione quam de contrario.
1791.

(d) Causa huius:

- Res naturales operantur per formas sibi inherentes.
Non autem possunt eidem inesse formae contrariae.
Unde impossibile quod eadem res naturalis faciat contraria.
- Sed ille qui agit per scientiam habet rationem
utriusque oppositorum in anima. Unde habet
principium motus ut operatur contraria.

Def 3: How ~~potency~~ potency and act are to be found in the same subject.

1a: excludit quorundam falsas opiniones. (in 2a, def. 4, det. veritat.)

1o: eorum dicentes nihil esse possibile nisi qdo est actu.

(a) Excludit hanc opinionem: scil. Megaricorum:

(α) ponit eam: qui non aedificat actu, non potest aedificare, sed solum qdo actu aedificat, tunc potest.

→ Ratio hujus, cf. S.Th., II, 1795, in fine.

(β) destruit eam, ducendo ad inconvenientia, per 4 rationes:

Prima: nullus habet artem nisi quando secundum eam operatur. Hence, when he builds, he already has the art without prior acquisition; and as he ceases to build, he loses it, and yet he may immediately build again.

Dist. between art and truth. Art knows what is to be made, not what is: factalibilia. Hence not destroyed by absence of the thing made.

Secunda ratio: founded upon irrational powers of the inanimate: hot and cold, i.e. the "incommutabile sensum". These would have no power to act upon the senses unless actually sensing it. Confusion of sensible in potentia and actu. Hence relation of Protagoras. Cf. de An. III, c. 8, nn. 595-6; I, 4, 632 sq. Meta IV, c. 14; V, c. 17, 1026. Hence potency when there is no act.

Tertia: If no power without act, no sense except when actually sensing. Hence a man is blind when he is ~~not~~ not in act of seeing.

Quarta: A thing which has no power to act cannot possibly act. Hence, if a thing ~~cannot~~ is incapable of acting except when it acts, it cannot possibly act when it does not act. But to say something can be a come to be in future, which is incapable of coming to be, is to say something false. This, S.Th. points out,

Componitur à
l'absence de
pot. et non
necessaire.
Infra, def. 9.

is implied in the word "impossible": what cannot happen; hence it is false to say that it can. Hence, whatever is not, cannot in no way become: "nullo modo possit fieri."

Hence movement and generation are excluded. E.g. ~~white~~ ^{light} is not standing cannot stand etc...: for when he is not standing, he has no power to stand. If seated, he shall never stand, "quia dum non stat, non habet potentiam standi:" hence it is impossible for him to stand, and therefore impossible to get up. What is not white cannot become white, etc...

(γ) Conclusion: since these inconvenientia cannot be conceded, it is plain that potency and act are diverse. But the former opinion identifies them absolutely. Which destroys all movement and becoming, as spec. the 4th reason showed. Hence, it is possible that a thing may be capable of being and not be, and capable of being and yet be: what is, may not be; and what is not, may be.

(δ) Quid sit ens possibile et quid actu, (1804).

(α) Quid ens in potentia: "id dicitur ens in potentia, quod sit possit actu, nihil impossibile sequitur:" if we say of someone that it is possible for him to sit, and when he does sit down, nothing impossible is happening.

(β) Quid sit ens actu. The name signifies perfection, viz. form, et alia huiusmodi, which, as to the origin of the words, are taken from movement. Cf. 1805-1806.

C. 4. [1807...]

20: Excludit opinionem: omnia ens possibilis, licet non sit actu.

(a) desinit eam: scil. opin. "quod ~~non~~ unumquodque possibile est, etiam si nunquam futurum sit." This, in the sense that the impossible is ruled out. Still, true in some respect, false in another.

- Some things can be and become, yet never shall... But this not true of all. E.g. diagonal of square... Cf. 1808: strict definition of possible.

Hence diap. comm. both false & impossible.

(7)

Still, some things, false yet not impossible:
The two are not convertible. That 'Socrates stands and sits,' i.e. when he stands that he sits, is false, but not impossible. Hence some things possible, though false. But some are both.

(1810) The def. of possible was "quo posito, nihil sequitur impossibile". This def. refers to a consequent. If "nihil sequitur quod sit impossibile", "quod sequitur est possibile". E.g., if the antecedent of a conditional enunciation is possible, the consequent, too, is possible. 'If A is, B is' is true, then necessary that 'if A is possible, B is possible'.

Note that the latter depends upon the truth of the former.

Does this mean that 'if A is contingent, B, too, is contingent'?

No, for though A is contingent, B may be necessary. ~~Man~~

(1811) 'Possible' equivocal:

Possible $\left\{ \begin{array}{l} \alpha \rightarrow \text{neces. Then possible is 'what can be and not be.'} \\ \beta \rightarrow \text{impossible. Then common to necessary and to } \alpha. \end{array} \right.$

Here, then, possible is β : i.e. 'if A is, B is,' is true, then, A not implying a contradiction, neither does B.

But if possible taken as α : then, though A may be possible in the sense of α , B may be necessary: 'If Socrates laughs, he is a man.'

Hence, if B is impossible as a consequent, A is impossible.

But if ~~A is possible~~ B is possible, A may be impossible: 'if man is an ass, he is an animal'.

Av. If the consequent is imposs., both antec. & consequ. are impossible; but the consequent may be possible, & the antec. imposs.

Let this be true: 'If A is, B is.'

(8)

Let A be possible.

Then, it is necessary that B is either possible or not:

(a) - If necessary, then, 'If A is possible, then B is poss.'

(b) - If not necessary, then B may be impossible.

But this (b) cannot stand. For if A is posited as possible, from the def. of 'possible' nothing impossible can follow from its being possible.

So that if B follows from A, and B is impossible, A is impossible: both are impossible.

But the reverse is not true, i.e. 'if B, then A.' For ~~the~~ something necessary may follow from something impossible.

Videamus Lectio 4: de dist. pot. lat. et irrat.

Act prior to potency shown by comparison of perpetual & corruptible.

(a) This shown by following reason: Perpet. ^(A) corp. to corr. ^(B) as act to potency. For A, as such, not in pot.; but B, as such, in pot. But A prior in subst. and perf.

(b) Proof of 'perp. not in pot.': duo

(1) "Omnis potentia simul est contradictoria."
'Potentia' here means 'passiva', 'possible' & 'non esse' → necess. Either simpliciter or sec. quid. (See text, n. 1868)

This shown by opposite case: where there is no such potency, ~~the contradiction is~~ one contradiction is excluded. For 'what is not possible, necessarily is: what is not possible, necessarily is not. But what is possible can not be in act. Hence, what is possible can be and not be. The same thing is in potency to be and not to be.

But that which can 'not be', must be able not to be: 'contingit non esse'. Now, what can not be, is corruptible - simpliciter or sec. qd, i.e. in the respect in which it is ~~impossible~~ possible. Hence, whatever is in potency (passive) is corruptible.

(3) Conclusion. (1871)

(1) Concern. perpetual things: ~~none are corruptible~~ no absolutely incorruptible things are in potency as to their absolute being. They are in act. But they can be corrupt. sec. quid, e.g. quality or place.

(2) Concerning necessary things. In corr. things there may be what is necessary, e.g. man animal; whole > part. In this respect, no potency. Act prior to potency, since necessary prior to corrupt. (Vd 1875)

(3) Concludes same concerning perpetual movement.

(i) Such a motus in potentia, nor is that which is thus moved, in potency to motus.

Potens in potentia ut moveatur, non ut non moveatur, i.e. non contradictionis.

However, distinction: Sed. 1874:

in potency to term, but not to motus itself.

Hence, what has perp. motus, still material:

though not "in potentia ad moveri simpliciter, taken ad hoc vel ad illud ubi."

(ii) Coll.

(iii) In non corrupt. things, no 'potentia contradictionis', no labour, though activity.

Note S.Th. m. 1879.

(γ) Comparison between corruptible bodies and incorr. bodies abstractly.

Deos
cf. de Gen.
11no
336b25
(S. Alb. l. 10,
n. 7)
Tom Metaph. X, c. 10, l. 12.

(1) As to resemblance. Former imitate latter by renovation.

(2) As to dissimilitude. The other potencies of mobile things, all of contradiction. But not in same way:

(i) rational powers are of contradiction, since they ^{move} ~~do~~ this or that way.

(ii) irrational powers operate uno modo.

Still, they are of contradiction "per hoc, quod possunt adesse, et non esse, sicut animal potest amittere potentiam visivam."

Now, Perih., c. 9.

Let me state again, briefly, what I wanted to print out yesterday.
 Vd I^a 19/8/c: The reason why God's infall. will does not
 impose necessity upon the contingent is not ~~the~~ "causis
 mediis": because (a) ~~the~~ ^{for} God, the first cause, cannot
 be prevented from attaining His effect because of an intervening
 cause; (b) the distinction between the necessary and the
 contingent, if confined only to the secondary causes, would
 be "practica intentionum et voluntatum divisionem".

Actually, this distinction is due to the efficacy of
 the divine will which extends to both intentionally, so
 that, whether necessary or contingent, things happen "quo modo
 Deus ea fieri vult." - "Non igitur..." Effects *gomo* prior to their cause.

[Note the sentence "Vult autem..." Vd. q. 47, a. 1, c.;] ^{ad 1^m C/cq II}
 39.
 How does the contingency of chance and fortune contribute
 to the perfection of the universe?

- 1° The most perfect intell. agents can be accidental causes.
- 2° Corruptible things, in which many things happen by chance, are
 nonetheless *per se* causes.
- 3° Necessitas *quae est ex materia*. How this is willed. Not
practica intentionum. Still... Qd de An. a. 8, c.; de Malo 5, a. 5.

Question of Prov. I^a 22, a. 4

Q. III 72, 73, 74, 75 [Vd also 76-77].
 94.

The necessitas *quae est ex materia* extremely import. from
 Supern. p. of view. Sin of angel and man, *gomo* reduci
 ad necess. materiae, just as no heroism of martyrs without
 tyranny of persecutors. Incam. via *gomer* possible because of
 imperf. of human nature. Thus perfecta imperfecta, imperfecta
 perfecti. - Hence, greater anim. to God by infer. than by
 super. This proof of God's *paux* perfection. Shows how much
 He can do with how little.

Question of Ed operation, cf. JPT. C. R. I 465...

But note 2 import. passages in S. Th. : { On truth
divis. of accid.

{ *divi. y accid.*

Question of existence & non exist.

Possible as essential predicate: then one from one accidental.

Importance of potentia simul contract.: Meta. IX, l. 9, & dist.
 { in primis
 { in rationalibus
 Meta IX, l. 3, 1807 sq.

- in primis
- in rationalibus

in rationalibus

bevv. falsum & ingros.:

Ms. A. IX, p. 13, 1807 sq.

Same thing may be necessary in one respect, contring. in another.

Accidens praedicabile.

Quid nominis: aliter { \rightarrow Subst.: prima impositio
signif. naturam aliquam.
 \rightarrow alia praedicabilia: secunda impositio.
qua non signif. naturam aliquam: sed
relationem rationis, sicut et cetera praedicabilia.

Te ascendit omnia praedicamenta, ad substantiam: bronze sphere.

"Adest" et "abest", non pro esse actus essendi, sed pro eo quod
significat veritatem propositionis, i.e. pro affirmatione et
negatione: compositio et divisio.

"propter subjecti corruptionem" { sec. rem: hic non ita.
sec. intellectum subjecti: i.e. "absque hoc,
quod subjecti ratio seu definitio deficiat,
seu absque hoc, quod existimetur
subjectum corrumpi.

Practerea, "adest" et "abest" hic sumitur huius copulae vocalis modificatio.
i.e.: accidens est, quod de subjecto affirmatur et negatur tali
modo quod non destruat subjecti rationem. (Quod tamen destrueret
alia praedicabilia.)

Unde, breviter: "accidens (praedicabile) est, cuius nec affirmatio
nec negatio subjecti rationem tollit."

Circa accidens ut separabile et inseparabile: licet accidens possit
esse inseparabile secundum rem, tamen potest abesse secundum
rationem. Unde ista divisio est de accidente secundum
rem. Sed ut accidens praedicat, "adest" et "abest" intelligitur
secundum intellectum. Hic, denominatio albi non repugnat corvo.
Unde, etiam si omnes corvi essent nigri, adhuc nigrum erit
dictum pro nomine accidentis praedicabilis.

Valde notandum quod accidens hic dicitur circa tam operativam intellectus.
Sed genus "corvus & albus" vera proportio? Sic: non prohibetur
esse vera ex subjecti corruptione. Sed falsa ex cuilibet
corvo conjuncta est secundum rem nigredo. Unde nomen ipsum: "absque
subjecti corruptione", i.e. subjectum praedicationis, ut sic.

Practerea: principaliter praedicatur de individuo.

Incipit de substantia determinare:

Primo ostendit modum et ordinem tractandi de substantia

- dividendo substantias in suas partes
- et docendo de qua partium ipsarum primo et principaliter est determinandum,
- et quae partium ipsarum praetermittendae sunt
- et quae prius vel postius determinandae.

Unde ista prima pars in tres partes dividitur, ubi dicit

(a) quod substantia ad minus dicitur quatuor modis:

1us: 'quod quid erat ens', id est quidditas, vel essentia, sive natura rei.

2us: prout 'universale' dicitur substantia ens, secundum opinionem ponentium ideas, quae sunt universalis de singularibus praedicata, et sunt horum particularium substantiae.

3us: secundum quod 'primum genus videtur esse substantia uniuscuiusque.' Et per hunc modum, unum et eus ponunt substantias esse omnium rerum, tanquam prima omnium genera.

4us: secundum quod ('subiectum', id est) substantia particularis dicitur esse substantia. Dicitur autem subiectum de quo alia dicuntur, vel sicut superiora de inferioribus, ut genera et species et differentiae; vel sicut accidens praedicatur de subiecto, ut accidentia propria et communia: sicut de Socrate praedicatur homo, animal, rationale, visibile et album; ipsum autem subiectum non praedicatur de alio, i.e. per se, quia nihil prohibet Socratem de hoc albo praedicari, vel de animali, vel de homine; quia id, cui inest album, aut animal, aut homo, Socrates est. de seipso autem praedicatur per se, cum dicitur, Socrates est Socrates. Et hoc est quod in Praedicam.

(2)

terminatur substantia prima, ex hoc, quod eadem
definitio datur de subiecto hic, et ibi de substantia
prima.

Concludit quod determinandum est hic de Substantia
prima, quia tale subiectum maxime videtur substantia
me.

(b) Subdividitur quartus modus, scil. subiectum ut substantia prima.

10 perit divisionem: dicit quod istud subiectum, quod
est prima substantia particularis, in tria dividitur: in

- materiam
 - formam
 - compositum ex eis.
- } quae est divisio alicujus
analogice praedicati, i.e.
proprie et posterioris.

- Exemplificat haec in artificialibus, ubi aes est
ut materia, figura ut forma speciei, idem
datus speciem; statua, compositum ex his.

Quae exemplificatio est secundum similitudinem
proportionis, ut demonstrat ignotum per manifestum.
(1277)

20 Comparat partes divisionis:

- Primo ostendit quod forma sit magis substantia
quam compositum: 'species', idem forma, prior
est materia: haec enim est eius in potentia, et
species est actus ejus. Actus naturaliter prior est,
et, simpliciter loquendo, tempore. Etc...

- Praeterea, forma est prior composito ex utroque, ...

- Secundo, materia est maxime substantiam, quod
erat opinio quorundam:

- primo ponit rationem antiquorum per quam rationem
ponebant materiam maxime et solum esse
substantiam. (Vid.) [1281-3]

Sed antiqui isti illas formas tantum considerant.
quod, quae sunt sensibilia propria vel communia.
(Vid. 1284)

- secundo notificat quid sit materia; ut declaratum
est in I^o Phys. Sed hic manifestat diversitatem

materiali ab omnibus formis (accid. & subst.) per viam
praedicationis, quae via est propria topicae.

Notandum qd 2a praedicatio:

universa; ^{sive generalis est per essentiam,} secundum qd genera praedicantur de speciebus,
in plurimum diffinitivum ponuntur.

denominativa; ^{sive concreta,} sicut cum album praed. de homine; alia
enim quidditas est albi et hominis. Unde substantia
praedicatur de materia denominative, per
quem modum accidentia de substantia praedicantur:
ut 'hoc materialiter est homo', non autem
vera est 'materia est homo': nam per essentiam
materia aliud est a formis substantialibus.

Revera, impossibile solam materiam substantiam, nec maxime:

Nam duo maxime propria substantiae: esse separabilis
{ esse hoc aliquid
demonstratum.

Quod maxime competit composito.

1294

3o Quid sit procedendum circa partes huius divisionis in
materiam primam & compositum: Ad praesens
dimittenda est substantia composita:

- { (a) quia ipse est posterior formae et materiae.
- { (b) quia est aperta, i.e. manifesta sensui.

Materia aliquantulum manifesta, scil. per similitudinem
proportionis. Unde de prima, quia maxime dubitabilis.

→ Ostendit modum quo proced^{um} circa partes tertiae divisionis:
scil. in sensibiles et insensibiles:

1o de Sensibilibus.

Excludit antiquorum dubitationes, per ea quae dicemus. Sunt de principis.

1^a Dubitationes seu errores quae ex ignorantia naturae.

(a) ponit dubitationem et errorem: [Sol. in (c) n. 3]

n. 2 (Ex determinatis scilicet, ~~ut per~~ quod si signum veritatis [cf. IV, l. 5, n. 1]

Dixerunt quod nihil generatur neque corrumpitur (qd. est contra veritatem et naturam): quia crederetur quod ex nihilo nihil fit. Sed, aiunt, si eius fit, aut fit x aut x non est, quod est impossibile.

- non x in se. Quia id quod fit non fit; neque si aliquam fiat; et eius iam, ergo non fit. Nihil in subjecto habet in seipso in se.

- nec x non-est: oportet aliquid subiacere, sed ex nihilo nihil fit.

Ergo nec gen. nec corruptio.

Unde unum constantum. Sola alteratio. Eius semper unum sec. sub.

(b) Solvit dubit., dicit: (Primo concludit, n. 4)

(x) Quantum ad modum capiendi, non differ... n. 4

Tamen habet licentiam intellectum: scilicet per se et

per accidens. Sed si dicimus aliquid per se non est, proprie est per se hoc intelligitur si ex non ente in quantum non est. Quod nos dicimus impossibile.

(n. 5)

Similiter si quodammodo utrum x est fiat aliquid... (n. 6)

Lib. VII totus de quod quid erat ore sensibilibus logice. (1)

Lect. 3: Quodnam 'q q e' et quorum.

- I Quodnam. 1° Quare logice, i.e. & modo praedicanda. (1308-1314)
- 2° Oportet qd q q e praedicetur per se: respondet enim
~~ad~~ ad questionem 'per quid est?'
S.Th. notat: "Hoc esse" vel "huic esse" \equiv q q e illius rei.
Ad q q e pertinent quae praedicantur per se, ut
de te "homo, animal, substantia, rationale,
sensibile, et alia huiusmodi" quae omnia
pertinent ad "quod quid est tui." 1309-1310.
- 3° Exclud. quae praedic^{ur} per se ad modum passionum,
(a) ut album de superficie. Alia quidditas superficiei,
alia albedinis. (1311.)
- (b) Nec compositum (superficies alba), ut "esse superficiei
albae" est q q e. Nam album dicitur de superficie
imp. intrinsicum, non ut intrans quid sit superficies. (1312.)
- (c) Praedic^{ur} passiones de propriis subiectis quia
ista ponuntur in definitione passionum, ut
natus in def. simi, et numerus in def. parisi.
- (d) Sed, quaedam praedic^{ur} per se ita quod subiecta
non ponuntur in eorum def.: animal praed. per
se de homine, sed homo non ponitur in def. animalis.
Ergo: illa pertinent ad q q e in quorum def. non
ponitur sub^a, qd nemo animal pertinet ad q q e homo. (1313)
- (e) Probat (c) deducendo ad inconveniens:
Contingit de eodem sub^o plures passiones diversas
praedicari. Quae autem uni et eidem sunt
eadem.... Ergo quidditas prop. pass^{is} est
quidditas subiecti non eadem et una. (1314)

- II Quorum. 1° Movet questionem:
Etiam alia praedicamenta habent subiectum, videlicet compositum
(Nam subst. sim. habet sub^j. materiam) scil. & subst. pass^{is}. (1315)

(2)
Sed subst. composita definiuntur. Unde quaeritur:
utrum et alia composita, scil. & subst. et accidentia?
sive utrum habeant 'qqr'. (Nota 2x q. : 'Si habeant
definitionem quae est ratio significans qqr?'; si
est in eis qqr qd significat definitio: i.e. aliquid
qd potest responderi ad quid.) Ex: utrum albo
homini sit qqr in qut huiusmodi. (1316.)

Subjungit Plus: potest dici quod 'albus homo' sunt
duae res et non una, ponamus qd habeat unum
nomen, ut, causa exempli, "vestis". Tunc, "quid est
vestem ene"? Potest enim 'vestis' habere definitionem
ut homo habet? (1317)

2° Solvit quaestionem. (1318-1330.): Duplex solutio: (secunda, l. 4):

(a) Homo albus dicitur per accidens: cum sit unum per accidens. 13.
unum per accidens alter:

- 'homo est albus';
- 'album est homo'.

Horum, aliud & additione, aliud non: nomen, in
definitione hominis non additur def. albi, vel nomen ips.
sed in definitione albi vero necesse est ponere
proprium subiectum. (1319.)

Unum adiungitur hic alteri quia accidens adiungitur
subiecto, qd in def. accidentis ponitur cum definitur accide.
Vg. definitio album debet ~~ponere~~ dicere rationem
hominis albi: et tunc definitio albi complectitur
hominem album. Et sic erit quasi ratio,
non albi tantum, sed hominis albi. Qd intel.
quasi homo sit proprium et per se subj. albi: ubi
aliud apponitur ipsi in sua definitione, quia
homo ponitur in definitione ejus.
Unde, si nomen 'vestis' significat 'hom. album',
definietur 'vestis' sicut 'album', i.e., ponatur
et homo et album. (1320)

Ex dictis patet quod "album esse hominem" (5)
non est q^{de} albo. Sed neque 'vesti', significans compositum,
scil. "homo albus".

Ergo: non potest esse idem q^{de} ejus quod est 'album',
et ejus q^{de} est 'albus homo', sive vesti.

Unde, quamvis album praedicetur de homine (ut 'albus
homo est albus') non tamen est q^{de} ejus: i.e. album non est hoc
(1321)

Hinc patet: si album habet q^{de} est def., non aliam
quam illam quae est albi hominis: quia in def. acc^{is} est.
Qd sic patet: hoc q^{de} est album non habet q^{de},
sed solum hoc de quo dicitur album, scil. homo,
vel homo albus.

Ergo, q^{de} non est nisi ejus quod est aliquid, sive
compositum (ut homo albus), sive non totaliter, ut homo.
Album autem non significat aliquid, sed aliquale.
(1322)
(cf. supra, l. 1, 1255)

Qd sic patet: Esse quid, significat esse aliquid.
Sed q^{de} dico 'homo est albus', non significatur
quod sit hoc aliquid, sed q^{de} sit quale. Nam
'hoc aliquid' solum in substantiis.

Unde album et hujusmodi non habent q^{de} (1323)

Nota diff.: ^{eo q^{uo}} ratio nominis potest signif. substantiam,
ita ^{inveniuntur} quaedam rationes nominum ^{significantes} accidentium.

Resp.: Q^{de} non est omnium quae habent qualitatem
rationem notificantem nomen, sed eorum solum
quorum ratio est definitio. (1324)

N^{on} omnes rationes sunt definitiones.

Notand. quod cuiuslibet rationi potest poni nomen...
(1325)

Doi naturale

Ethic. II, l. 2, n. 255 Possibile

conn. Speculative { ratio
 { factibile }
conn. pratique { habitus }
 { actu

Sciā potest dici speculativa 3ter:

- spec. tt. 1° ex parte rerum scitarum, quae non sunt operabiles a sciente.
- spec. ecc. 2° quantum ad modum sciendi: ut
modum, puta si aedificator consideret
de re operabile. domum definiendo et dividendo
et considerando universalia
praedicata ipsius.
Hoc ut operabilia modo speculativo
considerare, et non secundum
quod operabilia sunt. Operabile
enim est aliquid per applicationem
formae ad materiam, non per
resolutionem compositi in
principia universalia formalia.
- 3° Quia ad finem... Unde si aedificator consideret
qualiter possit fieri aliqua domus, non
ordinatur ad finem operationis, sed ad
cognoscendum tantum, erit, quantum
ad finem, speculativa consideratio,
tamen de re operabili.
- spec. qnt ad finem. Cum vero qnt ordinatur ad finem operationis,
est simpliciter practica.

2.
2
liter, etc.
8, ad 2.; II S. d. 39, q. 2, a. 2, 1^m
(993)
ad
1, ad 1.
liber
accipitur
non, et
hactenus
ut
um
et ad
ium...
26, a. 3, ad 7.
I S. d. 8, q. 3, a. 2, c.

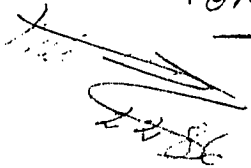
in rebus factis.

de Pot. 5/3/tot.

Impossibile et falsum non significant idem. I de Colo, 26/4
Ex falso non sequitur impossibile, sed ex improp. seq. improp.

Omnia quae fiunt { *vel propter primum*
vel a causa.

Possibile

*Si n'y a évidemment rien
de contradictoire si ce n'est
ou il y a xxxxx operation
ou a... pour une fin*

Ad huc...

Non tamen...
Sicut de...
non...

*od necessario
iam passivam,*

I^a 41, a. 4, ad 2.

*bent ad opposita
inquantur naturaliter; etc.*

*I^a q. 62, a. 8, ad 2.; II^a S. d. 39, q. 2, a. 2, 1^m
(993)*

oppositorum, sed

ad utrumque....

I^a II^a q. 8, a. 1, ad 1.

se habet ad quaelibet

*in eorum natura, accipitur
operationes et privationes, et*

animalis sit-subjectum

*contrariorum accidentium, hoc sibi et aliis
commune est, quia omnium contrariorum
idem est subjectum; sed quod se habeat ad
contrarias actiones, istud est sibi proprium....*

de Ver. q. 26, a. 3, ad 7.

Quomodo possibilitas in omni creatura. I^a S. d. 8, q. 3, a. 2, c.

Possibile per potentiam agentis tantum.

in rebus factis.

etc. de Pot. 5/3/tot.

Impossibile et falsum non significant idem. I^a de Caelo, 26/4

Ex falso non sequitur impossibile, sed ex impon. seq. impon.

"... Possibile, secundum quod necessario
opponitur, sequitur potentiam passivam,
quae non est in divinis." I^a 41, a. 4, ad 2.

"Virtutes rationales se habent ad opposita
in illis ad quae non ordinantur naturaliter; etc.

I^a q. 62, a. 8, ad 1.; II S. d. 39, q. 2, a. 2, 1^m
(993)

"... Eadem potentia est ad oppositorum, sed
non eodem modo se habet ad utrumque....

I II q. 8, a. 1, ad 1.

"... Potentia rationalis non se habet ad quaelibet
opposita ibid. ad 2.

"... Illud quod non est ens in rerum natura, accipitur
ut ens a ratione; unde negationis et privationis, et
futuri ibid. ad 3.

"Quod enim potentie rationalis sit subjectum
contrariorum accidentium, hoc sibi et aliis
commune est, quia omnium contrariorum
idem est subjectum; sed quod se habeat ad
contrarias actiones, istud est sibi proprium
de Ver. q. 26, a. 3, ad 7.

Quomodo possibilitas in omni creatura. I S. d. 8, q. 3, a. 2, c.

Possibile per potentiam agentis tantum.

in rebus factis.

etc. de Pot. 5/3/tot.

Impossibile et falsum non significant idem. I de Caelo, 26/4
Ex falso non sequitur impossibile, sed ex imposs. seq. imposs.

Intellectus practicus differt a speculativo fine:

finis enim speculativi est veritas absoluta,
practici est operatio:

Aligua vero ^{cognitio} practica dicitur ex ordine ad opus,
quod contingit dupliciter:

(a) Quando in actu (i.e. qdo artifex ex fine movetur ad operandum:

(b) Quandoque vero est quidem ordinabilis
cognitio ad actum, non tamen
actu ordinatur; sicut cum artifex
recipiat formam artificii, et scit
per modum operandi, non tamen
operari intendit; et certum est quod
est practica habitu vel virtute.

rien ne fait pas
leur possibilité,
celle-ci étant son
enjeu, dont il ne
fait pas la partici-
pabilité.

Quando vero nullo modo est ad actum ordinabilis
cognitio, tunc est semper speculativa. Quod
etiam dupliciter contingit:

(a) Uno modo, quando cognitio est de rebus
illis quae non sunt naturae produci per
scientiam cognoscentis, sicut nos cognoscimus
naturalia;

Conn. spic. de
l'artisan qui
constitue les
définitifs de la
maison. de Ven. 3/3/c.

(796)

à nature

Quant à la ratio ordinandorum
in finem, Dieu seul gouverne les choses.
Les créatures participent au gouvernement
dans l'ordre de l'exécution.

Dans l'art, la conceptio de l'artisan,
qu'il exécute ou non, est déjà pleinement
matière. Tandis que dans la prudence, elle
n'est pas sans l'action. Eth. VI, l. 4, n. 1173.

Dans les choses créées, le bien ne se
trouve pas tel selon leur substance, ^{mais} (voir à 9.6, a. 4)
aussi selon leur ordre à leur fin.

Le naturalisme

Bona quae potest homo facere,
etiam natura corrupta. I II 109, a. 2, c.

Par là on peut définir la moralité
du monde : arte, non ~~appropos~~
actionibus. Une vie mesurée
par la production et les relations
de producteurs — pour écarter
ainsi tout bien que l'homme
peut faire même dans l'état
de chute. Pour nier ce qui
reste de ~~bon~~ bon dans notre
nature par rapport à certaines
actions morales.

~~myself~~"
it....

la contingence
mais il faut
~~montrer~~ cette
inhérence
et, en effet,
possibilité
et que par

situations
après son
cursus,
suum ceterorum.

I 104/1/1^m

de la nature

si, par "contingence de la créature" ~~comme tel~~
on entend cette possibilité, il est clair...

Cette possibilité s'appelle parfois "la contingence
de la créature comme telle". Soit, mais il faut
alors noter qu'elle n'implique ~~comme telle~~
aucun "possible esse et non esse" inhérent
à la créature. ~~donc pas~~ Celui-ci, en effet,
est d'un autre ordre, tandis que la possibilité
commune à toute créature n'est telle que par
rapport à la puissance de Dieu.

Unde potentia ad non esse in spiritualibus
creaturis, et corporibus celestibus, magis est in
Deo, qui potest subtrahere eorum influxum,
quam in forma, vel in materia talium creaturarum.

I 104/1/1^m

de naturelle

Il est donc impossible que Dieu, par son art, produise des créatures qu'il ne gouvernerait ~~non~~ dirigerait pas vers sa propre bonté, par la loi éternelle qui est la ratio gubernantis. Cela voudrait dire que Dieu ~~pourrait~~ pourrait se proposer, comme fin de sa production, la bonté inhérente à son œuvre, ~~comme pour faire fait l'homme~~ ainsi l'homme qui, par son art, produit une œuvre, sans égard à la prudence, à laquelle appartient ^{pour} l'usage ~~de l'œuvre~~ que l'homme doit faire de son art. ~~Mais se donne pour fin suffisante~~ la seule perfection de l'œuvre. Cela est possible à l'homme, comme le mal est possible à l'homme. Mais en Dieu, la ratio artis et la ratio gubernantis sont inséparables, ~~car elle devrait~~ en quoi l'homme de bien doit l'imiter.

et se borne à la perfection de cette œuvre extérieure,

loi naturelle telle que définie par Wolff, c'est-à-dire comme raison suffisante "in ipsa hominis rerumque essentia atque natura est vraiment parasitaire. ~~Airs~~ Aristote, dans sa Physique, rapporte l'opinion de ceux qui voulaient expliquer tout ce qui ~~s'y-passe~~ se passe dans la nature, "par les causes qui sont antérieures quant à l'être, savoir: la cause motrice et la matière"; ils rejetaient de la nature toute action pour une fin. Or, ajoute saint Thomas, que la nature agit pour une fin, "valet ad quaestionem de providentia. Car les choses qui ne connaissent pas la fin, ne peuvent tendre vers la fin si ce n'est pour autant qu'elles sont dirigées par un connaissant, comme la flèche par l'archer; partant, si la nature agit pour une fin, il faut qu'elle soit dirigée par un être intelligent; c'est l'oeuvre de la providence".⁽³³⁾ Une chiquenaude aux essences ne fera pas.

(32) In I Post. Anal., lect. 25, n. 4.

(33) In II Physic., lect. 12, n. 1.

que les dents pousseront, les unes, les incisives, tranchante et propres à déchirer, les autres, les molaires, larges et aptes à broyer; ca dit-on, elles n'ont pas été engendrées pour cela, mais par accident il se ren contre qu'elles sont telles. De même pour les autres parties ~~où il semble y avoir détermination téléologique. Et, bien entendu, ce sont les êtres où tou s'est produit comme s'il y avait détermination téléologique qui ont été con servés, s'étant trouvés convenablement constitués; les autres ont péri~~ ~~périssent comme, pour Empédocle, les bovins à face d'homme.~~ ou il semble y avoir quelque chose en vue d'une fin. Et, bien entendu, ils disent que ce sont les êtres où tout s'est produit comme c'était en vue d'une fin, qui ont été conservés, s'étant trouvés convenablement constitués; les autres ont péri et périssent comme, pour Empédocle, les bovins à face d'homme.⁽³⁴⁾

Voilà donc comment raisonnaient ceux qui soutenaient que tout, dans la nature, arrive "propter necessitatem materiae". Saint Thomas s'applique tout particulièrement à ces "choses utiles" que la nature produit sans agir en vue d'elles.

Quelqu'un pourrait songer à leur faire remarquer, observe-t-il, que de telles commodités se produisent le plus souvent [par exemple, que les enfants poussent des dents, incisives et molaires; que les chevaux ont quatre pattes; etc.]; or ce qui se produit soit

(34) Aristote, Physique, II, c. 8, 198 b 10-31.

toujours soit la plupart du temps, il convient de l'attribuer à la nature. C'est pour écarter cette objection, poursuit saint Thomas, qu'ils ont dit que ~~depuis le~~ ^{au} début de la constitution de l'Univers, les quatre éléments ~~se sont~~ ^{se sont} ~~assemblés~~ ^{assemblés} ~~pour~~ ^{pour} constituer les choses naturelles; ~~et~~ ^{et} il s'est fait des dispositions multiples et variées des choses naturelles et dans les cas où il arrivait que tout pouvait être utile, comme si les choses s'étaient passées en vue de cette utilité, ces cas se sont maintenus par la suite, du fait qu'on y trouvait les dispositions requises à leur conservation, et cela non pas grâce à un agent opérant pour une fin, mais à cause de ce qui est vain par soi c'est-à-dire par hasard [ab eo quod est per se vanum, idest a casu]. Tandis que les choses qui n'avaient pas cette disposition se sont détruites, et continuent d'être détruites. (35)

(35) In II Physic., lect. 12, n. 4.

On l'aura remarqué, les philosophes qui, sans égard à la finalité, tentaient d'expliquer tout ce qui arrive dans la nature par des causes qui sont antérieures dans l'être ex causis prioribus in esse, quae sunt movens et materia, affirmaient à la fois et que tout y arrive avec une nécessité a priori et que tout arrive par hasard. Ces deux choses, si incompatibles qu'elles soient, sont d'ailleurs essentielles à toute conception déterministe de la nature. C'est là qu'on voit le caractère parasitaire du déterminisme: il accorde à l'"ens per accidens" une priorité absolue, alors que celui-ci se définit par l'"ens per se".

En réalité, l'"ens per accidens" qu'est la chose ou l'événement casuels, se produit au cours d'une opération pour une fin, donc par une cause par soi, et il ne peut pas se définir sans cette cause; mais comme cet être par accident se produit sans avoir été dans l'intention de l'agent, dans cette opération particulière, alors qu'il est pourtant un bien pour cet agent, ou un mal qu'il eût tâché d'éviter s'il l'avait ^{pu prévoir} prévu, de cette chose accidentelle qui a la nature d'une fin, l'agent, cause par soi, n'est qu'une cause accidentelle.

il ne s'ensuit pas qu'elle soit impossible absolument.

HA I

Tam { impossibile quam possibile } dicuntur iter:
verum quam falsum

(a) ex suppositione, scil. quod, suppositi
quibusdam, necesse est esse { verum vel falsum,
possibile vel impossibile.

Vg. Necesse est, sec. verit., triangulum habere
h^{os} angulos aequales duobus rectis,
sed tamen hoc est impossibile si
supponamus quod triangulus sit quadratum,
ergo quatuor rectos.

(b) simpliciter, scil. absolute et secundum se:

Non est idem aliquid ex falsum simpliciter, id est absolute, et
esse impossibile absolute.

Vg. Si dicam te stare, qui non stas sed sedes,
falsum erit quod dicitur, non autem impossibile.
Sed quod aliquis simul stet et sedeat, non
solum est falsum sed et impossibile.

Unde, ex falso non sequitur impossibile, sed ex
impossibili sequitur falsum impossibile.

I de Caelo, 26, n. 4.

Dicuntur aliqua impossibilia, non propter privationem
alicujus potentiae, sed propter repugnantiam terminorum
in propositionibus. Nam, cum pone dicatur in ordine ad esse,
sicut ens dicitur — non solum quod est in rerum natura,
— sed etiam secundum compositionem
propositionis, prout est in ea verum
et falsum;

ita possibile et impossibile dicitur

— non solum propter potentiam vel
impotentiam rei:

— sed propter veritatem et falsitatem
compositionis vel divisionis in propositionibus.

Unde impossibile dicitur, cuius contrarium est verum de necessitate. Et
hoc tale est falsum, cuius contrarium non solum est verum, sed
etiam necessarium. Et falsum de necessitate est impossibile.

III

Omne quod est possibile esse et non esse,
habet causam aliquam: quia in se
consideratum ad utrumlibet se habet;
et sic oportet esse aliquod ~~primum~~
aliud quod ipsum ad unum determinet. ep II 15.

Operatum sedere est possibile absolute,
eo quod praedicatum non repugnat
subjecto.
Impossibile absolute: homo esse asinum.

Propositions qui sont vraies et nécessaires.

Propositions qui sont fausses, mais non pas impossibles.

Cours à Notre Dame

Philo. VII - 6 pp.

Ethica I, 6; lect. 7. 3 pp.

285

"There is no idea of good common
to all goods."

Probatis, sed non efficace.

{ Sit mobile A
et motus ejus E
Sit mobile B
et motus ejus Z
Sit mobile CD
Sit motus omnium consp. IT

Tempus in quo movetur mobile A, sit K

Quia motus mobilis A est determinatus, id est finitus,
etiam tempus in quo est iste motus, scilicet K, ~~et~~
est tempus determinatum et non infinitum.
(Finitum et infinitum inveniuntur tam in tempore
quam in moto.)

Sed in eodem tempore in quo ~~movetur~~ movetur A,
movetur et B, et C, etc.

Ergo motus omnium, qui est EZIT, est in tempore
finito.

Sed iste motus est infinitorum, et ideo infinitus, quia in quo
tempore movetur A, moventur omnia alia, infinita numero.

Ergo, iste motus infinitus est in tempore finito.

Quod est impossibile. Nam tempus est mensura
motus, et motus infinitus non potest mensurari
tempore finito. Unde motus infin. in tempore
finito est impossibilis.

Ergo impossibile est procedere in mobilibus et
moveri mobilibus in infinitum.

VI, 7,
fin., lect. 9.